

Міжрегіональні інтеграційні процеси як домінанта розвитку України

Багаторічне спілкування з професійними науковими текстами і особливо з монографіями приводить до того, що цінність роботи починаєш відчувати з того першого моменту, коли торкаєшся до них долонею. Саме таке позитивне відчуття можна отримати, взявши в руки монографію І. Сторонянської¹, і пов'язано це, очевидно, з тим, що автор вклала багато сил, енергії і бажання в своє дітище. Опрацювання рецензованої монографії підтвердило закономірність істинності першого інтуїтивного враження.

Перш за все хочеться відмітити системність, структурну цілісність та логічність викладу складного матеріалу як результат проведених автором глибоких досліджень. Важливим також є і те, що автор сміливо, в сучасній методологічній інтерпретації викладає свою позицію щодо активізації міжрегіональних інтеграційних процесів в Україні.

В якості основної методологічної канви монографії дуже вірно проводиться системна ідея, чи, вірніше, розуміння того, що в основі формування будь-якої цілісної системи лежать процеси становлення високого рівня внутрішньої організованості та взаємозалежності її елементів, які в кінцевому результаті приводять до створення нових синергетичних якостей, відмінних від якостей як кожного окремого елемента, так і простої їх суми. Тому формується вірний висновок про необхідність створення цілісної національної господарської системи, яка, в свою чергу, передбачає негайне формування щільного простору взаємовідносин субнаціональних господарських систем, що вибудовується на базі концептуальних основ рівноправного забезпечення інтересів різних суб'єктів господарювання. Саме на

розв'язання такої проблеми через розвиток міжрегіональних інтеграційних процесів націлене дослідження, викладене у рецензованій монографії.

У методологічному відношенні цікавим є авторський підхід, який, базуючись на системному баченні національної і регіональної господарських систем, націлює на розв'язання таких важливих суперечностей як формування «спільного для різного» та «єдиного у різноманітному». Такий підхід показує, що на сучасному етапі розвитку України економічні процеси повинні розглядатися в контексті складних відносин, які формують особливий національний соціо-економіко-гуманітарний простір.

Дуже цікавим є перший розділ монографії, в якому розглядаються процеси визначення теоретико-методологічних засад дослідження міжрегіональної економічної інтеграції, що базуються на просторовій парадигмі розвитку і дозволяють поєднати просторові та організаційні форми міжрегіональної інтеграції (с. 21-24). На основі застосування цілісного підходу та методів системного аналізу і синергетики автор показує міжрегіональну економічну систему як цілісну, ієрархічну, інтегративну систему, яка, в той же час, є складовою системи вищого порядку (надсистеми), здатною до самовідтворювання в результаті реалізації функцій, заданих їй як внутрішніми, так і зовнішніми факторами середовища. Важливим є аспект визначення в монографії гармонійної пріоритетності функцій внутрішнього соціального середовища перед зовнішніми функціями просторово-економічної системи, оскільки «цілі регіональної економічної системи як підсистеми національної економіки не повинні підпорядковувати»

© І. К. Бистряков, В. В. Пилипів, 2009.

¹ Сторонянська І. З. Міжрегіональні інтеграційні процеси в Україні: тенденції та перспективи розвитку : [монографія] / І. З. Сторонянська : НАН України. Ін-т регіонал. досліджень. – Львів, 2009. – 392 с.

тись цілям надсистеми, зважаючи на відмінності у потребах, однак їх цілі не повинні протиставлятися чи взаємовиключатись» (с. 78).

Для здійснення оцінки міжрегіональних інтеграційних взаємовідносин у другому розділі монографії запропоновано ефективний методичний підхід, який базується на розробленій автором комбінації систем показників. Слід відмітити обґрунтованість розмежування обраних періодів аналізу тенденцій розвитку міжрегіональних економічних зв'язків в Україні в докризовий період (§2.2) та під час кризи (§2.3), які характеризуються різними фазами економічного циклу, що зумовлює методологічні особливості їх дослідження. Такий підхід дозволив авторові обґрунтувати закономірності впливу зміни інтенсивності міжрегіональних зв'язків на економічний розвиток регіонів.

У третьому розділі монографії автором дуже професійно та переконливо обґрунтовано методологію, відповідно до якої пропонується проводити дослідження міжрегіональних асиметрій соціально-економічного розвитку (§3.1). Слід звернути увагу на ґрунтовний аналіз σ - і β -конвергенції українських регіонів, а також на визначення впливу бюджетної політики на конвергенцію регіонів України, й, завдяки проведеному факторному аналізу, на виділення основних чинників регіонального розвитку (§3.3). На особливу увагу заслуговує дослідження інтелектуально-інноваційного чинника регіонального розвитку в Україні та обґрунтована автором комплексна модель організації фінансування інноваційної діяльності в регіоні (§3.4).

Важливою цінністю четвертого розділу монографії є розроблена І. Сторонянською модель розвитку міжрегіональних економічних систем, яка дозволяє оцінити взаємозв'язок між процесами посилення міжрегіональної економічної інтеграції, регіональної спеціалізації, дивергенції розвитку та економічного розвитку національної економіки в цілому (§4.1). Практичним доробком автора монографії є проведений аналіз глибини інтеграції

регіонів за 2000-2007 рр., який дав підстави для виділення міжрегіональних економічних систем в Україні, а також визначення як пріоритетного варіанта формування міжрегіональних кластерів, для чого запропоновано додаткові інструменти інтенсифікації інтеграційних взаємодій у межах міжрегіональних економічних систем.

Насамкінець, у п'ятому розділі монографії здійснено дуже цікаве обґрунтування основних засад державної регіональної політики міжрегіональної інтеграції в Україні. Розглядаючи таку політику через призму узгодження інтересів усіх учасників інтеграційного процесу, автор вірно визначає її основну ідею і цілі та пропонує функціональні завдання й інструменти їх виконання. На основі представленої в роботі концепції міжрегіональної інтеграції України всебічно обґрунтовується механізм її регулювання, який націлений на підтримку саме «комплексного соціально-економічного розвитку в регіонах країни одночасно з інтегрованістю державного економічного простору загалом, забезпечення соціальних гарантій населення кожного регіону, досягнення геополітичних і стратегічних пріоритетів України у світі».

Підсумовуючи, слід ще раз підкреслити, що використаний у монографії широкий спектр методів дослідження вказує на наявність авторської методології, тобто особистої точки зору, способу розгляду проблеми, який дозволив отримати важливі і ґрунтовні висновки і пропозиції щодо впливу міжрегіональних інтеграційних процесів на становлення та розвиток цілісного і конвергентного соціально-економічного простору України. Необхідно також підкреслити і той факт, що теоретико-методологічні напрацювання даної роботи становлять інтерес для широкого кола професійних дослідників просторової економіки, в той же час практичні висновки і рекомендації вимагають до себе уваги з боку управлінців різного рівня.

Надійшло 12.10.2009 р.